

К.О. Озерянська, Національний банк України

ВПРОВАДЖЕННЯ БАЗЕЛЯ II ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КОНКУРЕНЦІЮ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Комітет з банківського нагляду створено у 1974 р. при Банку міжнародних розрахунків, який розташований у місті Базель в Швейцарії. У червні 2004 р. Комітет з банківського нагляду (далі – Комітет) прийняв переглянуту концептуальну основу Угоди про капітал, яку ще задовго до прийняття банкіри та наглядовці назвали Базель II. До Комітету на початку його створення входили представники 10 промислово розвинутих країн, які раніше від інших відчували на собі вплив світової глобалізації. Одним з перших проявів тенденції глобалізації стало створення міжнародних банківських груп та їх практика користуватися відмінностями між вимогами наглядових органів в різних країнах світу для зменшення необхідного рівня капіталу.

Створення внутрішнього ринку, заснованого Єдиним європейським актом в 1986 р., передбачало фактичне забезпечення свободи руху товарів, осіб, послуг та капіталу в межах ЄС. Отже, інтеграція у фінансовій сфері зумовлювала зміну старих та виникнення нових законодавчих документів. Фінансові підприємства отримали можливість діяти на всій території ЄС, виконуючи вимоги органу банківського нагляду країни походження. Такий підхід створив проблему конкуренції, оскільки зумовив переважаюче конкурентне становище для одних фінансових установ у порівнянні з іншими.

Одним з найголовніших завдань Комітету з банківського нагляду стала гармонізація світової практики регулювання банківської діяльності, яка б знівелювала відмінності між національними вимогами наглядових органів. Процеси глобалізації світової економіки активізувалися в Україні та вплинули на її фінансово-банківську систему. Отже, українська економічна політика повинна бути адекватною і спрямованою на мінімізацію втрат, а також максимізацію вигоди від участі у світовому процесі поділу праці. Україна, мета якої полягає в інтеграції до європейського економічного простору, повинна впровадити Базель II.

Стандарти, які визначають безпечну і надійну діяльність банків, розробляються на міжнародному рівні і трансформуються в національне законодавство більшості країн. Ці стандарти в основному мають форму принципів і рекомендацій і з юридичної точки зору, не обов'язкові для виконання.

Від якості організації банківського нагляду значною мірою залежить рівень розвитку банківської системи загалом, фінансова та економічна стабільність країни. Протягом останніх років система та організація банківського нагляду в Україні розвивалися доволі активно. Зараз вона відповідає переважній більшості Базельських принципів. Запроваджено

міжнародні стандарти обліку, звітності й аудиту. Велика увага приділяється організації ранньої діагностики проблемних ситуацій у роботі банків, розробці систем нагляду на основі оцінки ризиків. На сучасному етапі особливого значення набуває вдосконалення процесу нарощування капіталу банків та поліпшення його якісних характеристик. Зокрема Національним банком України (далі – НБУ) з 8 до 10 % збільшено норматив адекватності регулятивного капіталу, посилено вимоги до контролю за змінами в його структурі. Водночас процеси глобалізації та розвитку світових фінансових ринків потребують нових змін в організації систем банківського нагляду та регулювання. Слабка банківська система або фінансова нестабільність однієї країни може негативно вплинути на фінансовий стан інших країн.

Основною метою Базеля II є сприяння адекватній капіталізації банків і вдосконаленню системи управління ризиками, тобто посиленню стабільності банківської системи в цілому. Для цього регулятивний капітал банку має відповідати його реальним ризикам, покривати всі основні ризики та визначати обсяг активних операцій, який може дозволити собі банк з огляду на рівень капіталу. НБУ послідовно впроваджує вимоги Базельського комітету щодо капітал